

David Harvey – intervju

RAZGOVARAO I PREVEO – Nino Čengić

Zahvaljujemo organizatorima Subversive Film Festivala
na pomoći pri organiziranju razgovora.

David Harvey britanski je geograf i društveni teoretičar, dugogodišnji profesor na studiju antropologije na Gradskom sveučilištu u New Yorku i najcitiraniji akademski geograf na svijetu. Autor je dvadesetak knjiga od kojih možemo izdvojiti *Social Justice and the City*; *The Limits to Capital*; *Paris, Capital of Modernity* i, vjerojatno najpoznatiju, *A Brief History of Neoliberalism* (čiji ćemo prijevod uskoro moći čitati na hrvatskom). Razgovor s Davidom Harveyem za časopis *Čemu* odvijao se 20.05.2011. u prostorijama kina Europa.

Č *U svojoj knjizi Kratka povijest neoliberalizma pratite razvoj neoliberalne ekonomske doktrine kroz zadnja četiri desetljeća, između ostalog i kao reakciju na tako-zvani 'kejnzijanski kompromis'. Pišete o zanimljivoj dihotomiji, naime onoj između teorijskih načela neoliberalizma s jedne strane i njihovoj provedbi u praksi s druge, osobito kada je riječ o ekonomskoj politici SAD-a. Imajući na umu da SAD ne funkcionira u potpunosti u skladu s ideološkim načelima neoliberalizma što se tiče vlastitih unutarnjih poslova, a da u isto vrijeme tjera druge zemlje da održavaju minimalno uplitanje vlada u tzv. 'slobodno tržište', kako biste objasnili ovu dihotomiju i koje su njezine posljedice, kako za SAD, tako i za druge države u svijetu?*

H To je veliko pitanje. Mislim da je najbolji način da mu se pristupi sljedeći: neoliberalna politika u SAD-u mora biti shvaćena kao klasni projekt, a kao klasni projekt postoje razne taktike koje usvaja kao što postoje i razni povijesni trenuci koji su pogodni. Na primjer, neoliberalizam u teoriji ne tolerira visoko zaduživanje države, ali Reagan, jedan od prvih začetnika neoliberalnog obrata, ako ga želite tako nazvati, je bio jedan od prvih predsjednika koji su se zadužili u ogromnim iznosima. No ono što se tada dogodilo je da se dug iskoristio kao opravdanje da se sreže životni standard radnika i da se promjene propisi o zaštiti okoliša. To je značilo da je za kapitalističku klasu to bila pogodna taktika da se ide protiv pravila neoliberalizma, prakticirajući na taj način zapravo vojni kejnzijizam, a u isto vrijeme koristeći to kao dio klasnog projekta smanjivanja plaća i kvalitete života velikog dijela populacije u korist visokih klasa.

Upravo je istu stvar učinio George Bush Junior kasnije pa nije bilo brige oko deficita jer su se zaduživanjem financirala dva rata, porezne olakšice i ostale stvari. Reagan nas je naučio da deficit nije važan, tako da je to taktika koja se koristila, ali to je taktika koja se koristila u odnosu na klasni projekt, a koji se sastoji od akumulacije bogatstva, prihoda i moći vrlo male i sve manje grupe visoke klase. Ako pogledate distribuciju prihoda u SAD-u od sredine 1970-ih do danas, ono što ćete vidjeti je ogromno povećanje dispariteta do točke gdje oko 0,1 posto ljudi na vrhu ima oko 30 posto BDP-a u svojim rukama, tako da je to sve vrlo zapanjujuće. Ako gledate na neoliberalizaciju kao na klasni projekt, ono što vidite su takva taktička prebacivanja u smislu da se stvarna ekonomska politika s njima podudara. To se događa na

međunarodnoj razini zato što mi se čini da je ono što se dogodilo sljedeće: buržoazija je, u različitim državama, postala jako privržena ovom neoliberalnom projektu tako da njima odgovara da MMF uđe u igru tako da mogu pozvati isti da disciplinira narod i reći: “Nije naša krivnja što se na leđima vas siromašnih lome koplja, MMF je taj koji to čini.” Tako da je i to određena taktika. Ja ovu povijest vidim kao povijest taktičkih poteza u klasnom ratu. I želio bih citirati jedan komentar Warrena Buffetta, kada su ga pitali u vezi klasnog rata: “Naravno da postoji klasni rat, a moja klasa, bogata klasa koja stvara taj rat, pobjeđuje.” I to je ono što neoliberalizacija cijelo vrijeme u stvarnosti zapravo jest. Visoke klase u drugim zemljama vide istu stvar pa je tako Cameron, kada je došao na vlast u Velikoj Britaniji, odmah prešao na retoriku neoliberalnog tipa, jer je to način da se odmah krene s daljnjom redistribucijom prihoda unutar viših klasa. Neki dan su izašli rezultati istraživanja o tome što se dogodilo s višom klasom u Velikoj Britaniji za vrijeme krize. Ništa. Ide im jako dobro. Bogati su kao što su oduvijek i bili. Nekolicina ih je stradala, ali gledajući širu sliku, ide im jako dobro.

Č *Spomenuli ste ulogu bivšeg predsjednika Reagana. Koji su bili mehanizmi i strategije uključene u provođenje neoliberalnih načela i koja je bila uloga Čilea kao neke vrste neoliberalnog eksperimentalnog poligona ranih 1970-ih godina?*

H Ponovo, moramo ovo gledati u klasnim terminima. Postoji jedan mit, a taj je da su Sjedinjene Države organizirale puč u Čileu. Nisu. Viša klasa u Čileu je organizirala puč uz podršku Sjedinjenih Država. Puč se dogodio 1973. i Čileom je vladala hunta, a neki članovi hunte su simpatizirali kejnzijansku politiku. Pinochet je bio u bliskim odnosima s krupnim veleposjednicima i 1975., kad je došao u posjed totalne vlasti, dovedeni su “dečki iz Chicaga”. Ali oni nisu došli iz Chicaga, oni su već bili ondje. Sjedinjene Države imale su politiku obučavanja ljudi sa svjetskog juga. Odveli bi ih na mjesta poput Chicaga ili Minnesote gdje bi učili monetarnu teoriju. Kako su tada već predavali na katoličkim sveučilištima, Pinochet ih je pozvao i rekao: “isprobajmo sada neoliberalni eksperiment”, što su i učinili. Ono što je bilo vrlo zanimljivo u vezi tog eksperimenta jest da je započeo 1977., učinili su sve neoliberalne poteze prema školskim neoliberalnim načelima, a onda je 1988. Čile doživio krah. Drugim riječima, neoliberalizam nije funkcionirao u svojoj čistoj formi. Margaret Thatcher je to isto shvatila jer je prvih par godina svoje vlasti provodila neoliberalizam po njegovim pravilima i nije funkcioniralo. Ne bi bila ponovno izabrana na mjesto premijerke da nije bilo Falklandskog rata i svog onog nacionalizma koji je išao uz to. Tada je došlo i do pragmatičnog neoliberalizma koji je usmjeren prema podršci viših klasa.

Čile je tada bio vrlo važan kao što je bila i revolucija koja se dogodila u Međunarodnom Monetarnom Fondu. Neoliberali koji su došli na vlast za vrijeme Reaganove administracije su željeli ukinuti MMF. I umalo da nisu, ali Meksiko je 1982. bio na rubu bankrota pa je MMF tu iskorišten. Međutim,

iste te godine su iz MMF-a izbacili sve kejnzijance, napravili čistku i doveli monetariste iz Chicaga. Tako je Meksiko discipliniran pomoću klasičnih neoliberalnih metoda, što će reći: “spasite banke, a ljudi neka stegnu remen”, to jest politikom strukturalne prilagodbe. To je neoliberalizacija u praksi koja se izvršavala kroz MMF, a koja je svoj puni zamah dobila s Washingtonskim konsenzusom.

Č Možete li kratko objasniti genezu finansijskih kriza od 1970-ih nadalje; postoje li kakvi ponavljajući obrasci u pojavljivanju kriza i koja je uloga urbanizacije za vrijeme trajanja krize?

H U razdoblju od 1945. do 1970. bilo je vrlo malo finansijskih kriza. Bilo je nekoliko gospodarskih padova, ali vrlo malo finansijskih kriza. Od sredine 1970-ih nadalje, kako je neoliberalizacija postajala sve više i više način na koji svjetska ekonomija funkcionira, svjedočimo sve većem i većem broju finansijskih kriza. Ovo drugo razdoblje je razdoblje velike promjenjivosti, a neke zemlje su prošle kroz dva ili tri ekvivalenta bankrotu: Meksiko je prošao kroz dva ili tri, Brazil kroz nekoliko također. Govorimo o vrlo promjenjivoj situaciji u kojoj nešto može udariti ovdje, ali ne mora udariti ondje; riječ je o geografskoj, ali i temporalnoj promjenjivosti. Primjerice 1997. i 1998., bila je velika kriza u istočnoj i jugoistočnoj Aziji koja nije poprimila svjetske razmjere. Sjedinjene Države uspjele su joj izbjeći tako da smo mi u Sjedinjenim Državama mogli reći: “Koja kriza? Nama je dobro. To je njihov problem.” Ista je stvar bila s Argentinom 2001.-2002.: „To je njihov problem, a ne naš.“

Mnoge od tih kriza su bile povezane s krahom tržišta nekretnina. Najočitiiji primjer je bio Japan. Da vodimo ovaj razgovor u 1980-ima, svatko bi rekao: “Japan je najbolja država za ugledati se na nju. Japan je najbolja kapitalistička ekonomija. Uskoro će zavladati svijetom, a japanske banke su na vrhu. Sve se japanizira, sve je organizirano u japanskom stilu.” I onda se 1990. dogodio krah oko cijena zemljišta. I od tada u Japanu cijene zemljišta nastavljaju padati. Padaju već dvadeset godina, a japanska ekonomija se zapravo još nije oporavila od toga i u velikoj mjeri se oslanjala na vrlo slabu državu. Jedna od velikih kriza u Sjedinjenim Državama između 1988. i 1994. je bila štedno-kreditna kriza, a izlazak iz nje je stajao oko 200 milijardi dolara. Zbog toga je država morala preuzeti mnoge finansijske institucije, a tijekom tog razdoblja je oko 1000 ili 500 banaka u Sjedinjenim Državama bankrotiralo. Uzrok tome je ležao u tržištu stambenih nekretnina i komercijalnom tržištu. Komercijalno tržište je bilo potpuno uništeno. Neposredno prije te krize, dogodio se krah tržišta dionica 1987. Postoji tijesna veza između navedenih teškoća na tržištu nekretnina i kraha tržišta dionica iz 1987. Uvijek i iznova možete naći ovakve veze između onoga što se događa na tržištu nekretnina i onoga što se događa generalno na tržištu dionica. Dobar dio nestabilnosti u finansijskom sustavu je povezan s prekomjernim spekulacijama na tržištu nekretnina. To smo mogli vidjeti 2004. i

2005. pa sve do kolapsa tvrtke Lehman Brothers 2008. Sve je to bilo uvelike utemeljeno na tržištu nekretnina. Jedna od stvari koju često ističem je da, ako stvarno želite predvidjeti odakle će sljedeća kriza doći, morate pratiti što se događa na urbanim tržištima nekretnina.

Č U svojim predavanjima često volite isticati da kapitalizam nikada ne rješava svoje krize nego ih samo geografski premješta. Ovdje moramo imati na umu današnju prisutnost velikih razlika između milijardera i ljudi koji su na rubu egzistencije, kao i činjenicu da najbogatiji čovjek danas živi upravo u Meksiku. Također, u Indiji postoji vrlo bizarna situacija, na primjer privatizacija sjemenki u Indiji koja je odvela oko 250,000 indijskih seljaka u samoubojstvo u svega nekoliko godina. Čini se kako ne postoje vidljive tendencije prema strukturalnim promjenama globalnog ekonomskog sustava. Vidimo samo prividna rješenja za stvarne probleme, a ta 'rješenja' samo perpetuiraju postojeće stanje velikih nejednakosti unutar svjetske ekonomije. Pa, koja su moguća alternativna rješenja?

H 1930-ih godina vladala je velika kriza i, kao rezultat toga, gotovo sve se iznova promišljalo. U ekonomiji se događala promjena paradigme prema kejnzijanskom modelu, iznova se promišljala javna politika i uloga države, tako da je to bila gotovo revolucija u kapitalističkom načinu razmišljanja koja je urodila plodom nakon Drugog svjetskog rata i proizvela velik procvat 1950-ih i 1960-ih. Tada je došlo do određene vrste krize i mogli bismo ići detaljnije u to odakle je i zašto došlo do toga, ako želite. Međutim, 1970-ih se javio novi način promišljanja i, koliko god ja bio nezadovoljan s njim, neoliberalna revolucija je bila revolucija u razmišljanju, revolucija u načinu na koji se država određuje u odnosu na društveni i ekonomski život, revolucija u globalnim odnosima, sve u svemu, bila je to prava revolucija u načinu kako se radi.

Trenutno imamo ovu aktualnu krizu i pogledajte što buržoazija ima za reći. Nije iznašla ni jednu novu ideju. Današnji je svijet tako podijeljen na dvije glavne struje. Prva je svojevrsna divlja završna igra neoliberalizma, o kojem smo pričali, koja baca ljude na prosjački štap za dobrobit više klase. Druga je struja nostalgični kejnzijanizam kojeg neki ljudi u Sjedinjenim Državama žele i kojeg Obama pokušava uvesti na mala vrata unatoč republikanskom otporu, a koji se provodi aktivno u Kini. Drugim riječima, ova dva 'rješenja' su zapravo stara rješenja za novu situaciju, a na pomolu nema nove misli. Meni se čini da ovo otvara mogućnosti da ljudi na ljevici počnu sa stvaranjem nove misli, ali pitanje je gdje su resursi i gdje su trustovi mozgovna na ljevici za taj posao. Odgovor na to je da je marksovska teorija toliko marginalizirana da ne postoji način na koji bismo istu mogli iskoristiti kao temelj, jer nema sveučilišta u Sjedinjenim Državama koji uistinu poučava ljude tom načinu razmišljanja. Nekolicina ljudi se odlučuje na samostalno obrazovanje i to je sve što imamo. Nema suvislog pokušaja da se pronađu nova rješenja. Na ljevici nismo uspjeli stvoriti trustove mozgovna i sve ostalo

što je potrebno da bismo stvorili alternativnu političku ekonomiju. Ima nekih pokušaja, primjerice George Soros koji je osnovao Institut za novo ekonomsko mišljenje. Međutim, taj institut je heterodoksno kejnzijanski, ništa više od toga. Uopće nije radikalna. Heterodoksni kejnzijizam je ovdje neka vrsta kejnzijanske nostalgije koja se razvija i mislim da tu ima nečeg što bi moglo biti progresivno. Netko me je priupitao: “Što nije u redu s time?”, a ja sam odgovorio: “Ako bih morao birati između takvog heterodoksnog kejnzijizma ili divljeg neoliberalizma, izabrao bih ovo prvo.” Tako da izbor postoji, ali se uglavnom svodi na te dvije opcije.

Trenutno nema baš alternativa, a ljudi poput mene su unutar akademije izolirani već dugo vremena i tek sada su neki ljudi počeli slušati stvari koje imam za reći. Ali, znate, ja sam samo jedan pojedinac, a mi trebamo kolektivni pokret. Ono što mi smeta kod današnje ljevice je što se sve svodi na filozofska pitanja i apstraktnu teoriju, a nitko se ne bavi pitanjima kako organizirati ekonomiju na radikalno drugačijim načelima. Drago mi je da ti ljudi rade ono što rade, ali oni se zapravo ne dotiču problema o kojem ovdje razgovaramo, o tome koja su opipljiva rješenja. Postoje društveni pokreti koji se bave istraživanjem opipljivih rješenja, ali njihov je problem, međutim, taj da baza znanja na kojoj organiziraju ta opipljiva rješenja nije vrlo jaka. Tako da bi trebalo uspostaviti puno bolju komunikaciju između ljudi poput mene i tih društvenih pokreta. Mislim da je to jedna od stvari koje trebamo kultivirati u godinama koje dolaze.

Č *Ako uzmemo sve navedeno u obzir, gdje vidite ulogu nezavisnih medija u suočavanju s ovakvim problemima?*

H Vrlo je dobra stvar da postoje otvoreni oblici nezavisnih medija i sigurno je da oni mogu biti vrlo korisni. Činjenica da imam svoju internetsku stranicu na kojoj imam tečajeve čitanja Marxa i činjenica da nezavisni mediji izvještavaju o stvarima koje nećete naći u glavnim medijima je vrlo dobra. Međutim, problem je naravno u tome da je web toliko preplavljen viškom informacija, od kojih su neke očigledne laži i fantazije, da je vrlo teško jednostavno doći gore i brzo pronaći koji su pouzdani izvori informacija. Tako da mi se čini da što više nezavisni mediji budu gradili povjerenje publike, to će bolji i stabilniji protok informacija biti. Što više toga, to bolje, ali na webu zaista ima mnogo budalaština, a pretraživanje weba često uzima mnogo vremena. Možete provesti dane pretražujući po stranicama, a na kraju dana se zapitati što ste naučili. Ponekad ne mnogo, ali ponekad je to odlično. Tako da je to ponekad tapkanje u mraku.

Č *Na okruglom stolu pod nazivom Značenje Magreba koji se održao prije dva dana, rekli ste da bi se sintagma ‘Arapsko proljeće’ mogla zamijeniti sintagmom ‘Jesen Kapitala’. Možete li, molim Vas, objasniti što ste mislili pod time i vidite li u aktualnim događanjima u arapskom svijetu mogući potencijal za alternativna rješenja o kojima smo razgovarali?*

H Gotovo po cijelom svijetu postoje aktivni društveni pokreti koji pokušavaju istaknuti jednu jednostavnu činjenicu, a ta je da ljudi nemaju adekvatna sredstva za vlastitu reprodukciju u skladu s osnovnim ljudskim potrebama i u tom smislu ti pokreti dijele zajedničko uporište. Govorimo sami sebi “pa živimo u kapitalističkom društvu”, a mogli bismo reći kako kapitalizam u osnovi nije uspio. Naši mediji vole naglašavati da je borba u Egiptu borba za slobodu govora i protiv diktatorskog autoriteta, ali ja ne vjerujem ni trunke da će ići dalje bez vrlo snažne podrške radničkog pokreta, ali također i populističkih pokreta koji su najviše zabrinuti oko cijena hrane i činjenice da se ne nazire poboljšanje njihovog životnog standarda koji, ako išta, postaje sve lošiji.

Egipat je prošao kroz fazu oslobođenja od Mubaraka, a sada se suočava s problemom kako preurediti ekonomiju u trenucima kada ekonomijom oligopolistički, a opet unutar određenog kapitalističkog okvira, zapravo upravlja vojska. U jednom trenutku će doći do suočavanja s pitanjima kako strukturirati ekonomiju, tko će donositi odluke u vezi ekonomije i kako organizirati ekonomiju da osigura zdravstvenu skrb, obrazovanje, osnovnu hranu, skrovište i slične stvari velikom dijelu populacije koji pokušava živjeti s otprilike jednim dolarom dnevno. Tako da mi se čini da ako oni mogu riješiti taj problem, to će biti guranjem kapitalizma do njegovih granica, ako ne i preko. Vidim to na sljedeći način: u redu, radi se o bitci koja je smještena u egipatski kontekst, ali u određenom trenutku će zahvatiti cijeli kapitalistički sustav. U Indiji se događaju velike pobune seljaka, u Latinskoj Americi postoji puno društvenih pokreta i kada gledamo globalno možemo vidjeti da svi ti pokreti koji bujaju, kao da traže neku novu vrstu pozicionalnosti. Čineći to, dolaze u jednu vrstu sukoba s kapitalom i njegovim granicama ili bolje rečeno, moraju riješiti pitanje koja je alternativa postojećem sustavu koji ne može osigurati osnovna dobra za dvije milijarde ljudi na svijetu koji žive s manje od dva dolara dnevno.

Č *Pređimo na nešto drugačiju temu, koja je također u području Vaše struke, temu ‘prava na grad’. Nedavno smo ovdje u Zagrebu imali dobar primjer privatnog interesa pod krinkom javnog dobra. Jedan dio pješačke zone u ulici u centru grada je devastiran da bi se sagradila podzemna garaža za posjetitelje trgovačkog centra. Ljudi su prosvjedovali, a među prosvjednicima su bili i arhitekti, glumci, sveučilišni profesori i mnogi drugi. Međutim, garaža je sagrađena i sada imamo još jedan trgovački centar. Slične tendencije postoje i u Dubrovniku, Splitu i drugim hrvatskim gradovima. Moje pitanje za Vas je koliko je zapravo fundamentalno takozvano ‘pravo na grad’ i kako građani bilo kojeg grada mogu dobiti veću demokratsku kontrolu nad razvojem grada u kojem žive.*

H Ideja ‘prava na grad’ je ono što biste mogli nazvati praznim označiteljem, dakle ovisi o tome tko ga ispunjava sa značenjem. Siguran sam da je poduzetnik tog trgovačkog centra rekao nešto poput: “Ja imam pravo na grad i iskorištavam ga te činim to na način koji je dobar za sve građane jer ću stvoriti nova

radna mjesta i popraviti bla bla bla...” Tako da je dio borbe oko prava na grad zapravo pravo na definiciju što ono zapravo znači. U ožujku prošle godine sam bio na Svjetskom urbanom forumu u Riju i tamo su bile određene osobe koje su željele kooptirati sintagmu ‘pravo na grad’ u jednu vrstu buržoaskog, konvencionalnog poimanja prava. Tako da postoji borba za značenje. Jedna od stvari koju bih ja napravio je da bih se borio i rekao: “pravo na grad je pravo beskućnika da imaju svoj dom i da se dalje kreću po društvenim slojevima”. Nadalje, pravo ljudi na kretanje gradom kako god oni to žele. U cijeloj ovoj priči oko prava na grad dobro se prisjetiti jednog divnog Marxovog retka gdje kaže: “Između jednakih prava, odlučuje sila”. Jedno od velikih pitanja za ljevicu je kako mobilizirati silu na način da građani imaju odlučujuću riječ.

U tom procesu čini mi se da bitka često može biti izgubljena, ali ne i rat. Vi ste odavde i pitao bih vas jeste li primijetili u određenom trenutku da su ljudi počeli gledati grad na drugačiji način, bez obzira što je u ovom slučaju bitka izgubljena. Ljudi postaju stvarni dio svog grada. Javna svijest i javno korištenje grada se u jednom trenutku počinju mijenjati i ljudi to osjećaju jednostavno zato što koriste retoriku prava na grad na način da imaju pravo doći u grad i biti u gradu, družiti se i raditi što god da već rade. Drugim riječima, u određenom smislu mi se čini da ovakve bitke mogu usredotočiti javnu svijest i, čak i ako su odnosi moći protiv građana te bitka mora biti izgubljena, rat može biti dobiven u smislu da javna uprava grada mora biti svjesna kako se građani sada smatraju građanima tog prostora i da im je bolje da se potrude da u budućnosti ne povrijede previše njihov javni senzibilitet. Gramšijevskim rječnikom, postoje mnogi ‘ratovi pozicije’ koji se vode oko koncepta ‘Prava na grad’, a ja mislim da je strateški vrlo važno usredotočiti se na bitke koje podižu javnu svijest do stupnja gdje će sve više i više ljudi postati aktivni u ostvarivanju prava na odluke o tome što će se raditi s gradskim prostorom.

Č *Teoretičari međunarodnih odnosa se uglavnom usredotočuju na ono što Vi nazivate “teritorijalna logika moći”. Osim toga Vi razlikujete i pojam “kapitalističke logike moći”. Možete li ukratko pojasniti razliku i sličnosti između ta dva pojma?*

H Ako ste investicijski bankar i odjednom se nađete u situaciji da kontrolirate milijun dolara sjedeći u New Yorku, što ćete napraviti s novcem? Novac je ono što nazivam ‘letećim oblikom kapitala’, on leti svuda naokolo. E sada, što se vas tiče, vi možete reći: “Gdje je stopa profita najviša? Da, mislim da je bolje da uložim u Tajland, Kinu, Australiju ili gdje god.” Samo zato što se nalazite u New Yorku ne znači da ćete uložiti u Sjedinjene Države, pa kao investitor jednostavno stavite svoj novac gdje god se čini da će biti najisplativije. Državnici Sjedinjenih Država to baš ne vole jer ako se ulaže u razvoj Kine i ekonomska moć ide Kini, pa tako često kažu: “Ne možete to raditi”. Investitori im tada odgovore: “Dobro, mi ćemo vama financirati sljedeće izbore pod uvjetom da nemate ništa protiv da mi to napravimo.” Tako su

investitori odigrali veliku ulogu u deindustrijalizaciji Sjedinjenih Država. Ja sam živio u Baltimoreu 1969. i tada je to bio radnički grad: 37 000 ljudi bilo je zaposleno u željeznoj industriji, a oko 5 000 u brodogradnji i tako je sve funkcioniralo. Dvadeset godina poslije, sve je nestalo. Nestalo je zbog *outsourcinga* ili tehnološke promjene. Glavne firme su bankrotirale, ali investitorima ide jako dobro jer su isisali kapital iz njih i poslali ga na neko drugo mjesto. To je ključna razlika na koju ciljам kada govorim o razlici između poslovanja Baltimorea kao grada s jedne strane i poslovanja kapitalista, s druge. Kapitalisti mogu poslovati jako dobro, a da je teritorij na kojem obitavaju u isto vrijeme u jako lošem stanju. Siguran sam da u Grčkoj trenutno postoje neki kapitalisti kojima ide ekstremno dobro. Tako da ovdje imamo, kako se meni čini, različite logike moći. Jedna od njih se svodi jednostavno na zarađivanje novca, a druga na akumuliranje bogatstva unutar određenog teritorija i one ne idu nužno zajedno.

Č *Profesore Harvey, hvala Vam na ovom razgovoru.*

H Hvala vama, bilo mi je zadovoljstvo.